

PAPER DETAILS

TITLE: BASEL II - STANDART YÖNTEME GÖRE KREDİ DERECELENDİRMESİ VE BİR SİRKET
ÜZERİNDE UYGULANMASI

AUTHORS: Beyhan GÜÇLÜ MARSAP,Asiye KÖMÜRCÜ

PAGES: 55-76

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1869512>

BASEL II - STANDART YÖNTEME GÖRE KREDİ DERECELENDİRMESİ VE BİR ŞİRKET ÜZERİNDE UYGULANMASI

Doç.Dr. Beyhan Güçlü MARŞAP*
Asiye KÖMÜRCÜ**

ÖZET

Basel II ile birlikte bankaların risk yönetiminde çeşitlilik gelmiştir. Kredi riskinin ölçülmesi ile ilgili yöntemlerden birisi olan standart yöntemle derecelendirme şirketlerinin önemi artmıştır. Derecelendirme şirketlerine yöneltilen eleştirilerden birisi de bir derecelendirme kriterinin, derecenin tamamını ne oranda etkilediğinin belirsiz olmasıdır.

Bu çalışmada Basel II ve derecelendirme şirketlerine kısaca değinildikten sonra, finansal ve finansal olmayan analiz yönetimi ile belirlenen kriterlerin derecelendirme içindeki yerini belirlemek amaçlanmıştır. Bunun için analitik hiyerarşi yöntemi kullanılarak bir şirket derecelendirmesi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Basel II, Kredi derecelendirmesi, Standart yöntem

ABSTRACT

CREDIT RATING ACCORDING TO STANDART METHOD IN BASEL II AND A PRACTICE ON THE COMPANY

There has been a diversity in the risk management of banks by the help of Basel II. The importance of rating firms has increased with a standart method which is one of the medhods related with the measurement of credit risk. One of the criticize towards rating firms is how a rating criteria can effect the whole rate is unknown.

In this study, after a brief knowledge given about Basel II and rating firms, we aim to identify the place of criteria determined with financial and nonfinancial analysis method, in the rating. For this reason, by using the analytic hiyerarsi method, hierarchy method, rating of a firms has been done.

Key words: Basel II, Credit rating, Standard method.

* Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Muhasebe Finansman ABD Öğretim Üyesi, bmarsap@gmail.com,

** Bankacılık Bilim Uzmanı

1. GİRİŞ

Bankalar risk alarak faaliyette bulunan kuruluşlardır. Bankaların gereğinden fazla risk alması ekonomide istenmeyen durumlara neden olabilmektedir. Basel kriterleri bankaların risklerini en aza indirmek amacıyla İsviçre’de BIS bünyesindeki “Bankacılık Düzenleme ve Denetim Uygulaması Komitesi” tarafından oluşturulmuştur.

Önce Basel I kriterleri, daha sonra Basel II kriterleri oluşturulmuştur. Basel II ile birlikte zaten 1900’lü yıllardan bu yana var olan derecelendirme kuruluşları ve derecelendirmenin önemi bir kez daha artmıştır.

2. BASEL II ‘nin TEMEL YAPISI

1988 yılında Basel I uygulamaya geçmiştir. Ancak Basel I’in içerisinde bulunan bazı eksiklik-

ler nedeniyle 1998 yılında Basel II hazırlanmaya başlamıştır. 2004 Haziran ayında da Basel II’nin son hali yayınlanmıştır.

Basel II’de sermaye yeterlilik oranının hesaplanması ile ilgili üç yapısal blok oluşturulmuştur.

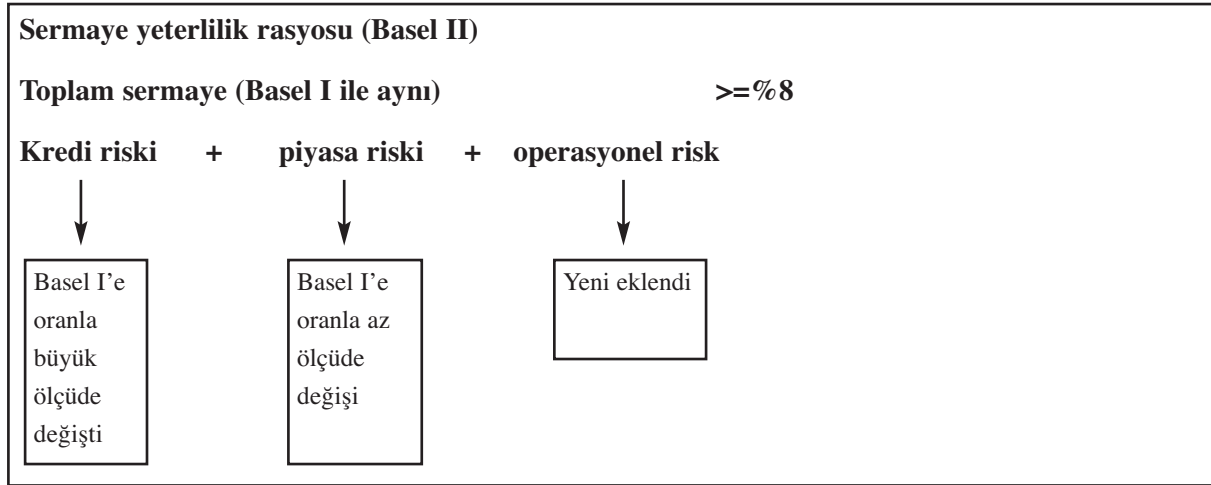
⇒ Minimum Sermaye Gereksinimi : I. Yapısal Blok

⇒ Sermaye Yeterliliği Denetimi : II. Yapısal Blok

⇒ Piyasa Disiplini : III. Yapısal Blok

2.1. Birinci Yapısal Blok

Birinci yapısal blok, sermaye yeterlilik oranının belirlenmesi ile ilgilidir ve Basel I’deki sermaye yeterlilik formülüne benzemektedir. Basel II’de bulunan SYR’nin farkı operasyonel riskin eklenmiş olmasıdır (Şekil 1).

Şekil 2: Basel II'ye Göre SYR (Sermaye Yeterlilik Rasyosu) Formülasyonu

Kaynak: Haçerli ve Gökgönül.(2005). Basel II Uygulamalarının KOBİ'lere Etkileri. Şekerbank. Konya. <www.sekerbank.com.tr>

Basel II, kredi, piyasa ve operasyonel risklerin hesaplanması ile ilgili alternatifler sunmaktadır (Tablo1). Bu alternatiflerden bankalar kendi yapılarına uygun olanını denetim otoritesinin iznine bağlı olarak uygulayabilmektedirler.

Tablo 1: Basel II’de yer alan alternatif ölçüm yöntemleri¹

	Kredi Riski	Piyasa Riski	Operasyonel Risk
BASİT	Basit Standart Yaklaşım	-	Temel Gösterge Yaklaşımı
ORTA	Standart Yaklaşım	Standart Yaklaşım	Alternatif Standart Yaklaşım
			Standart Yaklaşım
GELİŞMİŞ	Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı	Riske Maruz Değer	İleri Ölçüm Yaklaşımı
	Gelişmiş İçsel Derecelendirme Yaklaşımı	Yöntemi	

2.1.1. Kredi Riski

Kredi riski, kredi müşterisinin borcunu zamanında ödeyememesi ihtimalidir. Bu riskin hesaplanması ile ilgili Standart ve İçsel Derecelendirme Yöntemleri kullanılmaktadır.

Standart Yöntemde, basit ve standart yaklaşım olmak üzere iki yöntem bulunmaktadır. Basit Standart Yaklaşımına göre, ihracat kredi kuruluşlarının notları denetim otoritesinin belirlediği risk ağırlıklarıyla ilişkilendirilirken; Standart Yaklaşımına göre ise derecelendirme kuruluşlarının verdiği notlar denetim otoritesinin belirlediği risk ağırlıklarıyla ilişkilendirilmektedir.

Tablo 2: Basel II’de Şirketlere Verilen Krediler İçin Risk Ağırlıklandırılması²

Kredi notu	AAA	A+	BBB+		
	AA	A-	BB-	Altı	derecelendirilmemiş
Şirket	%20	%50	%100	%150	%100

¹ Yüksel, A.(2005). Basel II KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri. BDDK Araştırma Dairesi. Araştırma raporları 2004-5, s.5

² BCBS. (2004/a). International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards. A Revised Framework. BIS, 19.

Şirketler için verilen kredi notlarının risk ağırlıkları tablo 2’de gösterilmiştir. Tabloya göre: bir şirket derece olarak AAA ile AA aralığındaysa, şirketin kredisi %20 risk ağırlığına, A+ ile A- aralığında ise %50 risk ağırlığına sahip olacaktır. Hiç derecelendirilmeyen bir şirket ise (%100), BB- altında derecelendirilmiş bir şirketten (%150) daha az risk ağırlığına sahip olacaktır. Yine derecelendirilmemiş bir şirket, BBB+ altında derecelendirilen bir şirketle aynı risk ağırlığına (%100) sahiptir. Buna göre bir şirket derecelendirildiğinde BBB+’nın altında yer alacağını tahmin ediyorsa, hiç derecelendirme yaptırması daha mantıklı olacaktır.

Kredi kullananın derecesine göre bankaların kullandıkları risk ağırlıklarının değişmesi, kredi maliyetlerinin değişmesine neden olmaktadır. Kredi maliyetlerinin değişmesinin ise kredi fiyatlamasını birebir etkileyip etkilemeyeceği tartışmalı bir konudur. Kredi fiyatını belirleyen tek unsur maliyeti değildir. Piyasa ve rakip bankaların durumu da fiyatı belirleyen etkenler arasındadır. Ancak yine de maliyet fiyatını belirlemede azımsanacak bir faktör değildir. Fiyatı belirleyen diğer etkenlerden dolayı, derecesi kötü olan bir firmanın daha pahalı kredi sağlayacağını ama bu pahalı kredinin derecesi çok iyi olan bir şirketin kredisinden çok maliyetli olmayacağını; diğer bir ifadeyle derece notuyla kredi fiyatının birebir orantılı olmadığını, ancak yine de kredi fiyatını etkileyebileceğini söyleyebiliriz.

İçsel Derecelendirme Yönteminde, kredi riski hesaplanırken aşağıdaki parametreler kullanılır.

PD : (Probabilty of Default) Temerrüde düşme olasılığı

EAD : (Expasure at Default) Temerrüt anındaki kullanım miktarı

LGD : (Loss Given Default) Temerrüt halinde tahsilat oranı

EL : (Expected Loss) Temerrüt halinde ortalama kredi kaybı

UL : (Unexpected Loss) Beklenen kaybın standart sapması

Bankalar EL ve UL parametreleri için bilançolarında karşılık ayırırlar. EL aşağıdaki formülle hesaplanır:

$$EL = PD \times LGD \times EAD$$

İçsel derecelendirmede; Temel İçsel Derecelendirme ve İleri Düzey İçsel Derecelendirme Yöntemi bulunmaktadır. Temel İçsel Derecelendirme Yönteminde PD parametresi denetim otoritesi tarafından belirlenirken, İleri Düzey İçsel Derecelendirme yönteminde PD de dahil olmak üzere tüm parametreler banka tarafından belirlenir.

2.1.2. Piyasa Riski

Piyasa riski, faiz oranı ve döviz kuru gibi piyasadaki kaynaklanan değişikliklerin bankayı zarara uğratması ihtimalidir. Basel II’de bu riskin ölçümü ile ilgili, Standart ve Riske Maruz Değer Yöntemleri sunulmuşsa da, BDDK tarafından Standart Yöntem zorunlu tutulmuştur. Buna göre riskler sınıflandırılarak, kendileri için belirlenmiş risk ağırlıklarıyla çarpılır ve toplam rakam piyasa riski için ayrılması gereken tutarı verir.

2.1.3. Operasyonel Risk

Operasyonel Risk, bankanın kendisinden kaynaklanan; banka sisteminin sorunlarını ve çalışanlarının hatalarını kapsayan risk gurubudur. Bu verileri ölçmek ya da belirlemek zordur. Bunun için Temel Gösterge Yaklaşımında, son üç yıllık brüt gelir ortalamasının %15’i alınarak belli bir miktar risk için ayrılabilirken, Standart Yaklaşımında banka faaliyetleri 8 farklı kola ayrılarak kendileri için belirlenmiş kat sayılarla çar-

pılarak risk tutarı belirlenebilir. Ya da Gelişmiş Ölçüm Yaklaşımı kullanarak, banka kendisine uygun bir yöntem geliştirip kendi risk tutarını belirleyebilir. Ancak Gelişmiş Ölçüm Yaklaşımını bir bankanın kullanabilmesi için bankanın bu yöneme hazır olması ve denetim otoritesinin iznini alması gerekmektedir.

2.2. İkinci Yapısal Blok

İkinci Yapısal Blok, denetim otoritesinin bankaları denetlemesi ile ilgili esasları içerirken; **Üçüncü Yapısal Blok**, bankaların gizlilik içermeyen bilgilerinin piyasaya duyurulması ile ilgili esasları içermektedir.

3. DERECELENDİRME SİSTEMİ

Derecelendirme 1900'lü yıllarda ortaya çıkmıştır. Şirketlerin finansal açıdan incelenmesi ve durumlarına uygun bir not verilmesi esasına dayanmaktadır. Verilen not (raiting), şirketin borç ödeme gücünün ne durumda olduğunu göstermektedir. Raitingler verilirken harf sistemi kullanılmaktadır. Şirketin borç ödeme gücü iyiden kötüye sıralanırken; A'dan D'ye doğru raiting verilmektedir. Aradaki dereceleri belirtmek için harflerin yanında ek harf vb. (örneğin, AAA gibi) kullanılabilir. Düzenli aralıklarla (6 ay – 1 yıl gibi) derece notu verilen şirketin durumu tekrar incelenmekte bir değişiklik varsa kamuoyuna duyurulmaktadır.

Derecelendirmeden alınan not, işletmenin hiç tanınmadığı menkul kıymet piyasalarında, kendisi için bir referans niteliği taşımaktadır. Yine kredi kullanmak istediğinde derece notunun iyi olması, ucuza kredi bulma konusunda şirket için kolaylık oluşturmaktadır. Dünya çapında piyasalarda, derece kuruluşlarının verdikleri notlara karşı güven duyulduğu izlenimi vardır. Derecelendirme şirketlerinin, derecelendirme işleminde yapmış oldukları hatalara ve bu kuruluşları denetleyen bir kurumun olmamasına rağmen, yine de piyasada derecelendirme kuruluşlarının

iyi olarak raiting verdiği ülkelere ve firmalara talep artmaktadır. Çünkü yatırımcılar hakkında çok az bilgiye sahip oldukları firmaların, uzmanlar tarafından değerlendirilmiş olmasına itibar edilmektedir. Derecelendirme kuruluşlarının giderek artan önemi ve Basel II'de de derecelendirme kuruluşlarının yer almasının sebebi, belki de piyasaların bu kuruluşlara güven duymasından ileri gelmektedir.

Kredi derecelendirme sisteminde, Basel II'nin Standart Yöntem uygulaması derecelendirme şirketlerinin önemini daha da artırmıştır. Derecelendirme şirketleri borç ödeme durumunu analiz ederken, finansal ve finansal olmayan analiz yöntemini kullanmaktadırlar. Finansal analizde işletmenin borçluluk durumunu gösteren oranlar dikkate alınırken, finansal olmayan analizde analistin yorumu daha çok ön plana çıkmaktadır.

Derecelendirme şirketlerinin finansal ve finansal olmayan analizde kullandıkları kriterler aynı değildir. Yine bir kriterin finansal analizin genelini ne derecede etkilediği belirsizdir. Firmalar rakiplerinden, yan sektörlerden ve ülkenin genel ekonomik durumundan tamamen bağımsız olarak hareket edemezler. Rakiplerdeki bir değişikliğin, ekonomide meydana gelen bir durgunluğun, şirketin mali durumunu etkilemesi olağan bir durumdur. Bu yüzden derecelendirme kuruluşları; bir firmayı derecelendirirken firmayla ilgili analizlerin dışında, firmanın içinde bulunduğu piyasanın durumu ile piyasanın içinde bulunduğu ülkenin ekonomik durumunu da derece notuna dahil etmektedirler.

4. ŞİRKET DERECELENDİRMESİ ÜZERİNE ÖRNEK UYGULAMA

Bu çalışmada SPK'nın şirket veya kendisinin izni olmadan derecelendirme yapmayı yasaklaması nedeniyle, İMKB de işlem gören bilgisayar ve e-ticaret alanında faaliyet gösteren bir şirketin 31 Mart 2006 tarihli bilanço ve gelir

tablosu rakamları, katları alınarak ve şirketin ismi ABC şirketi olarak değiştirilerek kullanılmıştır. Derecelendirmesi yapılan şirketle ilgili bilgiler İMKB nin WEB sitesinden derlenmiştir.

4.1. Literatür Taraması

Araştırma yapılan konu ve benzer konularda daha önce yapılan çalışmalar aşağıda özetle sunulmuştur.

Saltık (1996) tezinde işletme derecelendirmesi yapmış ve işletme ve finansal risk analizi yapmıştır. İşletme risk analizinde yönetim, üretim, rekabet ve ürün kalitesi gibi kriterleri kullanmıştır. Finansal riskte ise likidite, sermaye yapısı, faaliyet ve karlılık oranlarını kullanmıştır.

Çolpan (2001), tezinde bir gıda şirketinin derecelendirmesini yapmış, finansal ve finansal olmayan analizler kullanmıştır.

Sekreter (2004), makalesinde analitik hiyerarşi yöntemini kullanmış ve analizinde ağırlık dereceleri yerine yüzde önemlilikleri kullanarak derecelendirme yapmıştır.

4.2. Kullanılan İstatistiksel Yöntem

Derecelendirme yapılırken finansal ve finansal olmayan kriterler belirlenmiş, bu kriterlerin analitik hiyerarşi ölçeğine göre tüm derece notu içerisindeki önem yüzdeleri belirlenmiştir.

Analitik Hiyerarşi Yöntemi; bir durumu etkileyen birden fazla faktörün bir diğerine göre yüzde olarak ne kadar önemli olduğunu belirlemeye yarayan bir yöntemdir. Bu yöntemde faktörler birbirleriyle eşleştirilirken analitik hiyerarşi tercih ölçeğindeki önem dereceleri kullanılır (tablo 3).

Tablo 3: Analitik Hiyerarşi Tercih Ölçeği³

Önem Derecesi	Tanım	Açıklama
1	Eşit önemli	İki faaliyet amaca eşit düzeyde katkıda bulunur.
3	Birinin diğerine göre çok az önemli olması	Tecrübe ve yargı bir faaliyeti diğerine çok az derecede tercih ettirir
5	Kuvvetli derecede önemli	Tecrübe ve yargı bir faaliyeti diğerine kuvvetli bir şekilde kabul ettirir
7	Çok kuvvetli düzeyde önemli	Bir faaliyet güçlü bir şekilde tercih edilir ve baskınlığı uygulamada rahatlıkla görülür
9	Aşırı derecede önemli	Bir faaliyetin diğerine tercih edilmesine ilişkin kanıtlar çok büyük bir güvenilirliğe sahiptir
2,4,6,8	Ortalama değerler	Uzlaşma gerektiğinde kullanmak üzere yukarıda listelenen yargılar arasına düşen değerler

3 SAATY, L. T. (1980), The Analytic Hierarchy Process, McGraw-Hill Comp.,USA, s.54

Tablo 4'te faktörlerin birbirleriyle karşılaştırılmasına bir örnek verilmiştir. Faktörler birbirleriyle karşılaştırılırken; w_i/w_j : i. faktörün j. faktörden ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Tablo 4: Faktörlerin karşılaştırılması

	Faktör1	Faktör2
Faktör1	w_1/w_1	w_1/w_2
Faktör2	w_2/w_1	w_2/w_2

Faktörlerin birbirlerine göre önemleri belirtildikten sonra, tutarlılık oranı hesaplanmaktadır. Tutarlılık için en büyük özdeğerin matris boyutuna eşit olması gerekmektedir. Her zaman faktörlerin karşılaştırılmaları ile faktörlerin birbirlerinin katları olması (örneğin; faktör1=5 x faktör2=2 x faktör3) sonucu elde edilemez. Böyle

bir eşitlikten sapma oranı tutarlılıkla ifade edilmektedir ki, tutarlılık oranının %10'u geçmemesi gerektiği ön görülmektedir. Tutarlılığın %0 olması eşitliğin elde edildiği anlamına gelmektedir.

Tutarlılık göstergesi : $\frac{\lambda_{\max} - n}{n - 1}$

$\lambda_{\max}$: en büyük özdeğer

n : matris boyutu

Tutarlılık Oranı : $\frac{\text{Tutarlılık Göstergesi}}{\text{Rassallık Göstergesi}}$

Formülde yer alan rassallık göstergesi için tablo 5'deki rakamlar kullanılmaktadır. "Rassallık göstergesi (tablo 5) en çok 15 boyutlu matrisler için hesaplanabilmektedir. Bunun yanı sıra ele alınan problemde kriter sayısının çokluğu kriterlerin tümü birlikte değerlendirildiğinde tutarlı sonuç elde etme ihtimalini de zayıflatmaktadır.⁴

Tablo 5: Rassallık Göstergeleri

n	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Rassallık Göstergesi	0	0	0,58	0,9	1,12	1,24	1,32	1,41	1,45	1,49	1,51	1,48	1,56	1,57	1,59

4 ÖZDEMİR, S. M. (2002). Bir İşletmede Analitik Hiyerarşi Süreci Kullanılarak Performans Değerleme Sistemi Tasarımı.

Finansal analiz; ile işletmenin borç ödeme durumu, sermaye yapısı ve büyüme oranı gibi konularda oranlama yapılarak, şirketin mali durumu anlaşılmaya çalışılmıştır. Bunun için likidite, mali yapı, faaliyet ve karlılık oranları ile büyüme oranlarından bazıları seçilerek, işletmenin rakamları ile belirlenen kriter rakamlar karşılaştırılmış ve buna göre işletmenin her bir finansal analiz alt başlığına not verilmiştir.

Finansal olmayan analiz, ile işletmenin içinde bulunduğu sektör ve firmanın sektördeki yeri ile ilgili bilgi edinilmeye çalışılmıştır. Finansal ve finansal olmayan analizdeki alt başlıklar belirlendikten sonra analitik hiyerarşi yöntemiyle alt başlıkların birbirlerine göre önem dereceleri belirlenmiştir. Finansal ve finansal olmayan analizle ilgili belirlenen alt başlıklar tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6: Finansal Analiz ve Finansal Olmayan Analiz Alt Başlıkları

Finansal Analizde Kullanılan Alt Başlıklar				
1. Likidite Oranları	2. Mali Yapı Oranları	3. Faaliyet Oranları	4. Karlılık Oranları	5. Büyüme Oranları
Asit test oranı	Kaldıraç oranı	Tic.Borç Öd.Süresi	Brüt satış karı	Net kar marjı b.o.
Likidite oranı	KV borç oranı	Stok devir hızı	Faaliyet karı	Net satışlar b. o.
Nakit oran	Özkaynak/Aktif	Alacak devir hızı	Net kar marjı	Öz sermaye b. o.
	Borç yapısı	Aktif devir hızı		
	MDV/Özsermaye	Hazır değerler		
Finansal Olmayan Analizde Kullanılan Alt Başlıklar				
1. Sektörle ilgili olanlar *		2. Firmayla ilgili olanlar**		
Sektördeki rekabet durumu		Firmanın sektördeki yeri		
Sektörün ekonomideki yeri		Marka bilinirliği		
Sektörün büyüme hızı		Ürün çeşitliliği		
Sektörün krize duyarlılığı		Firmanın söz ve taahhütlerine güven		
Sektörün geleceği				
* ve** finansal olmayan analiz alt başlıkları ve değerlendirme kriterleri belirlenirken Ufuk Çolpan'ın çalışmasından faydalanılmıştır. ⁵				

5 ÇOLPAN, U. (2001). “Kredi Derecelendirme ve Finansal Piyasalar Üzerindeki Etkileri”. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Muhasebe Finansman Bilim Dalı.

4.3. Analizde Kullanılan Teknikler

Finansal ve finansal olmayan analizde elde edilen sonuçlara belirli kriterlere göre not verilmiştir. Kullanılan notlar:

3 notu: şirketin durumunun incelenen başlık altında çok iyi olduğunu

2 notu: şirketin durumunun incelenen başlık altında orta derecede olduğunu

1 notu: ise kötü durumda olduğunu göstermektedir.

Tüm alt başlıklar için 1,2,3 notları kullanıldığından, hassasiyeti artırmak amacıyla buçuklu rakamlara da yer verilerek aşağıdaki (tablo 7) derecelendirme notları kullanılacaktır.

Tablo 7: Derecelendirme Notları ve Anlamları

Derecelendirme Notu	Derecelendirme Aralığı	Derecelendirme Notunun anlamı	
AA	2,50-3,00	İYİ	İşletmenin borç ödeyebilme durumu çok iyi
BB	2,00-2,50	ORTA ÜST	İşletmenin borç ödeyebilme durumunun iyi ama ufakta olsa risklerin bulunmakta
CC	1,50-2,00	ORTA	İşletmenin borç ödeyebilme durumu iyi ancak risklerinde mevcut
DD	1,00-1,50	KÖTÜ	İşletmenin borç ödeyebilme durumu çok riskli

4.4. Analizde Kullanılan Veriler

Finansal Analiz Önemliliklerinin Hesaplanması; Analitik hiyerarşi yönteminde analistin yorumu önemli yer tutmaktadır. Bu yönteme göre finansal ve finansal olmayan analizdeki tüm alt başlıkların önemleri hesaplanmıştır. Hangi alt başlığın, diğerinden daha önemli olduğuna karar verilirken daha önce yapılan çalışmalardan⁶ ve finansal oranlar için de Nalan Akdoğan ve Nejat Tenker'in eserinden⁷ faydalanılmıştır.

Tablo 8: Likidite Oranları Göreceli Önemleri

	asit test oranı	Nakit oran	Cari oran	Göreceli önem
asit test oranı	1	1/3	1/2	0,163
Nakit oran		1	2	0,540
Cari oran			1	0,297
Tutarlılık:0,008				

6 SEKRETER, S.; AKYÜZ, G., İPEKÇİ ÇETİN E.(2004) “Şirketlerin Derecelendirilmesine İlişkin Bir Model Önerisi: Gıda Sektörüne Yönelik Bir Uygulama”. **Akdeniz Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi**, <http://www.akdeniz.edu.tr/iiibf/yeni/genel/dergi/sayi08/11sekreter.pdf>

7 AKDOĞAN, N. ve TENKER, N. (2007). **Finansal Tablolar Ve Mali Analiz Teknikleri**. Gazi Kitabevi, Ankara.

Likidite oranının altında yer alan başlıkların (tablo 6) likidite oranına verilecek olan genel notu ne derecede etkilediğinin belirlenmesi amacıyla, analitik hiyerarşi yöntemi kullanılmış ve buna göre tablo 8’de asit test oranı ile asit test oranı karşılaştırıldığında kendisine göre aynı derecede önemli olduğundan 1 önem derecesi, asit test oranı ile cari oran karşılaştırıldığında asit test oranı biraz daha az önemli görüldüğünden $\frac{1}{2}$ derecesi, nakit oran cari oranla karşılaştırıldığında nakit oran biraz daha önemli görüldüğünden 2 derecesi verilmiştir. Buna göre asit test oranı likidite oranı içinde %16,3, nakit oran %54, cari oran %29,7 öneme sahip olmuşlardır.

Likidite oranlarının göreceli önemlerinin hesaplanması: (tablo 9) Göreceli önem hesaplanırken kriterlere verilen önemlerin sütun toplamaları alınmıştır. 1. sütunun toplamı 6 çıkmıştır. 1. sütundaki her bir eleman 6 toplamına bölünmüştür.

Tablo 9: Likidite Oranlarının Göreceli Önemlerinin Hesaplanması

	Asit test oranı	Her bir karşılaştırmanın sütun toplamına bölünmesi	Nakit oranı	Her bir karşılaştırmanın sütun toplamına bölünmesi	Cari oran	Her bir karşılaştırmanın sütun toplamına bölünmesi	Her bir satır da elde edilen (elemanın sütun toplamına bölünmesinin) toplamının satır eleman sayısına bölünmesi	Göreceli önem
Asit test oranı	1	$1:6 \cong 0,166$	1/3	$0,33:1,83 \cong 0,180$	1/2	$0,50:3,50 \cong 0,142$	$(0,166+0,180+0,142):3 \cong$	0,163
Nakit Oranı	3	$3:6 \cong 0,5$	1	$1:1,83 \cong 0,547$	2	$2:3,50 \cong 0,572$	$(0,5+0,547+0,572):3 \cong$	02,540
Cari Oran	2	$2:6 \cong 0,33$	1/2	$0,5:1,83 \cong 0,274$	1	$1:3,50 \cong 0,286$	$(0,33+0,274+0,286):3 \cong$	0,297
Toplam	6		1,83		3,50			

Bu işlem 2. ve 3. sütundaki elemanların hepsi için yapılmıştır. Her bir satırda elde edilen rakamlar toplanmış ve satırdaki eleman sayısına bölünmüş ve $[(0,166+0,180+0,142):3] \cong 0,163$ oranı, asit test oranının göreceli önemi olarak bulunmuştur.

Likidite oranlarının göreceli önemliliklerinin tutarlılığının hesaplanması: Bunun için matris (kriterlerin birbirlerine göre değerlendirilmesinde kullanılan veriler), göreceli önemlilik dereceleriyle çarpılır ve her satırda elde edilen değer, göreceli öneme bölünür. Her satır için bölme işlemi yapıldıktan sonra bunların toplamaları alınarak eleman sayısına (n=3) bölünür. Elde edilen sonuç vektörün en büyük öz değerini verir. Buradan tutarlılık göstergesi hesaplanır.

$$\begin{pmatrix} 1 & 1/3 & 1/2 \\ 3 & 1 & 2 \\ 2 & 1/2 & 1 \end{pmatrix} \times \begin{pmatrix} 0,163 \\ 0,540 \\ 0,297 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0,492 \\ 1,623 \\ 0,893 \end{pmatrix}$$

$$0,492:0,163= 3,0153$$

$$1,623:0,540= 3,0055$$

$$0,897:0,297= \frac{+ 3,0067}{9,0276 :3= 3,0092}$$

$$\text{Tutarlılık göstergesi : } \frac{\lambda_{\max-n}}{n-1} = \frac{3,0092-3}{3-1} \cong 0,0046$$

Tutarlılık göstergesinde elde edilen rakam, matrisin boyutu 3 olduğu için rassallık göstergesinde 3'e karşılık gelen oranla çarpılarak tutarlılık oranı hesap edilir. Tablo 5'de n=3 için rassallık göstergesi 0,58 olarak görülmektedir.

$$\text{Tutarlılık Oranı: } \frac{\text{Tutarlılık Göstergesi}}{\text{Rassallık Göstergesi}} = \frac{0,0046}{0,58} \cong 0,008$$

Diğer tablolarda (tablo10-18 arası); diğer finansal analiz başlıklarının alt başlıklarının önem ve tutarlılıkları hesaplanmıştır. Yine bu tablolarda, analitik hiyerarşi hesaplaması yapılırken expert choice programı kullanılmıştır.

Tablo 10: Mali Yapı Oranları Göreceli Önemleri

	Kaldıraç oranı	KV borç oran	Öz kyn/ aktif	Borç yapısı	MDV/ özsermaye	Göreceli önem
Kaldıraç oranı	1	3	2	3	1/3	0,222
KV borç oranı		1	1/2	1/2	1/5	0,067
Öz kyn/ aktif			1	1/3	1/6	0,087
Borç yapısı				1	1/4	0,138
MDV/özsermaye					1	0,486
Tutarlılık:0,06						

Tablo 11: Faaliyet Oranları Göreceli Önemleri

	Tic. borç öd. süresi	Stok devir hızı	Alacak devir hızı	Aktif devir hızı	Hazır değerler	Göreceli önem
Tic. borç öd. süresi	1	3	2	1/3	2	0,222
Stok devir hızı		1	1/3	1/4	1	0,077
Alacak devir hızı			1	1/2	4	0,240
Aktif devir hızı				1	5	0,420
Hazır değerler					1	0,077
Tutarlılık: 0,05						

Tablo 12: Karlılık Oranları Göreceli Önemleri

	Brüt satış karı	Faaliyet karı	Net kar marjı	Göreceli önem
Brüt satış karı	1	$\frac{1}{4}$	1/3	0,112
Faaliyet karı		1	2	0,558
Net kar marjı			1	0,320
Tutarlılık:0,02				

Tablo 13: Büyüme Oranları Göreceli Önemleri

	Net kar marj b. o.	Net satışlar b. o.	Öz sermaye b. o.	Göreceli önem
Net kar marjı b. o.	1	2	1/2	0,286
Net satışlar b. o.		1	1/4	0,143
Öz sermaye b. o.			1	0,571
Tutarlılık:0,00				

*Finansal Olmayan Analiz Önemliliklerinin Hesaplanması;***Tablo 14: Sektör Analizi Göreceli Önemleri**

Sektörün	rekabet durumu	ekonomide yeri	Büyüme hızı	Krize duyarlılık	Geleceği	Göreceli önem
rekabet durumu	1	1	1/3	1/3	1/7	0,067
ekonomide yeri		1	1/3	1/4	1/7	0,063
Büyüme hızı			1	1	1/2	0,208
Krize duyarlılık				1	1/2	0,220
geleceği					1	0,441
Tutallık: 0,002						

Tablo 15: Firma Analizi Göreceli Önemleri

Firmanın	Sektördeki yeri	Marka tanınırlığı	Ürün çeşitliliği	Taahhütlerini yerine getirmesi	Göreceli önem
Sektördeki yeri	1	4	2	3	0,472
Marka tanınırlığı		1	1/2	2	0,150
Ürün çeşitliliği			1	3	0,274
taahhütlerini yerine getirmesi				1	0,104
Tutarlılık:0,04					

Genel Önemlilik Dereceleri Hesaplanması; Tablo 16, 17 ve 18’de finansal ve finansal olmayan analiz ilk önce kendi içerisinde, sonrada genel olarak bir araya getirilmiştir. Böylelikle finansal ve finansal olmayan analizde elde edilecek olan her bir sonucun derece notunda ne kadar etkili olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır.

Tablo 16: Finansal Analiz Genel Göreceli Önemleri

	Likidite oranları	Mali oranlar	Faaliyet oranları	Karlılık oranları	Büyüme oranları	Göreceli önem
Likidite oranları	1	2	3	4	4	0,415
Mali oranlar		1	2	3	3	0,257
Faaliyet oranları			1	2	2	0,153
Karlılık oranları				1	1	0,088
Büyüme oranları					1	0,088
Tutarlılık: 0,008						

Tablo 17: Finansal Olmayan Analiz Genel Göreceli Önemleri

	Sektör analizi	Firma analizi	Göreceli önem
Sektör analizi	1	1/2	0,333
Firma analizi		1	0,667
Tutarlılık: 0,00			

Tablo 18: Finansal ve Finansal Olmayan Analizin Genel Göreceli Önemleri

	Finansal analiz	Finansal olmayan analiz	Göreceli önem
Finansal analiz	1	9	0,900
Finansal olmayan analiz		1	0,100
Tutarlılık: 0,00			

Tablo 18’de finansal olmayan analize, analizde analistin yorumu daha çok kullanıldığından dolayı daha az önem verilmiştir. Bununla firmanın derece notunda finansal olmayan analiz kısmının daha az etkili olması amaçlanmıştır. Buna göre finansal olmayan analizin derece notunu etkileme oranı, %10’dur.

4.5. Analiz Bulguları

Analiz bulguları finansal analiz ve finansal olmayan analiz başlıklarında verilmiştir⁸.

8 KÖMÜRCÜ, A.(2007). “Basel II Çerçevesinde Standart Yöntem Açısından Derecelendirme Sistemi Ve Bir Uygulama”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İşletme Eğitimi Anabilim Dalı, Bankacılık Eğitimi Bilim Dalı.

4.5.1. Finansal Analiz

Firmanın bilanço ve gelir tablosu rakamlarından yararlanılarak finansal oran analizlerinden elde edilen sonuçlar (tablo 19); 1,2,3 notlarıyla değerlendirilmiştir. 1,2,3 notları için referans değerler belirlenirken, finansal analiz oranlarında analizciler tarafından iyi olarak kabul edilen rakamlar dikkate alınmıştır.

Tablo 19: Likidite Oranlarının Finansal Analizi ve Değerlendirilmesi

Cari oran	=	$\frac{\text{Dönen varlıklar-(aktifteki karşılıklar toplamı)}}{\text{Kısa vadeli yabancı kaynaklar}}$	=	$\frac{162.171 - (0)}{112.470}$	$\cong$	1,44
Nakit oran	=	$\frac{\text{Hazır değerler (Kasa+banka+ nakte eşdeğer varlıklar)}}{\text{Kısa vadeli yabancı kaynaklar}}$	=	$\frac{9.597}{112.470}$	$\cong$	0,08
Asit test oranı	=	$\frac{\text{Dönen varlıklar} - (\text{stoklar} + \text{gel.ay.ait giderler})}{\text{Kısa vadeli yabancı kaynaklar}}$	=	$\frac{162.171 - (54.278 + 0)}{112.470}$	$\cong$	0,95

Tablo 20: Likidite Oranlarının Finansal Analizinin Değerlendirilmesi

	iyi(3)*	orta (2)	Kötü(1)	İşletmeye ait sonuç		değer		Göreceli önemi	Toplam değer
Cari oran	>1,25	0,75-1,25	<0,75	1,44	==>	3	x	0,297	0,891
Nakit oran	>0,30	0,30-0,20	<0,20	0,08	==>	1	x	0,540	0,540
Asit test	>0,75	0,50-0,75	<0,50	0,95	==>	3	x	0,163	0,486
Likidite oranlarının genel toplamı									1,92

Tablo 19’da cari oran 1,44 olarak bulunmuştur. Tablo 20’de cari oran için belirlenen kriter ise, cari oran 1,25’in üstündeyse 3 (iyi), 0,75 ve 1,25 arasında ise 2 (orta), 0,75’ten küçükse 1 (kötü) şeklindedir. Tablo 19’da, 1,44 olarak bulunan oran 1,25’ten büyük olduğu için 3 notunu almıştır. Alınan bu not cari oranın likidite oranı içindeki analitik hiyerarşi yöntemi kullanılarak bulunan önem yüzdesi, 0,297 (tablo 8) ile çarpılmıştır. Likidite için bulunan tüm alt başlıklardaki oranlar bu şekilde değerlendirildikten sonra,

alınan toplam 1,92, bize likidite oranına ait notu vermektedir.

Tablo 21 ve 27 arasındaki tablolarda da yine aynı şekilde finansal analizle ilgili diğer başlıkların işletmeye ait bulunan sonuçları, belirlenmiş kriterleri ile değerlendirilmiş ve her bir finansal analiz alt başlığı için bir not elde edilmiştir. Buna göre mali yapı oranı 1,972 (tablo 22), faaliyet oranı 2,083 (tablo 24), karlılık oranı 2,746 (tablo 26), büyüme oranı 1,715 (tablo 27) olarak bulunmuştur.

Tablo 21: Mali Yapı Oranlarının Finansal Analizi

Kaldıraç oranı	=	$\frac{\text{Toplam yabancı kaynak}}{\text{Toplam aktif}}$	=	$\frac{112\,470+4\,578}{165\,097}$	$\cong$	0,70
Kısa vadeli borç oranı	=	$\frac{\text{Kısa vadeli yabancı kaynak}}{\text{Toplam aktif}}$	=	$\frac{112\,470}{165\,097}$	$\cong$	0,68
Özkaynak/Aktif	=	$\frac{\text{Özkaynak}}{\text{Aktif}}$	=	$\frac{48\,047}{165\,097}$	$\cong$	0,29
Borç yapısı	=	$\frac{\text{Kısa vadeli yabancı kaynak}}{\text{Toplam yabancı kaynak}}$	=	$\frac{112\,470}{117\,048}$	$\cong$	0,96
Maddi duran varlık /Öz sermaye	=	$\frac{\text{Maddi duran varlık}}{\text{Öz sermaye}}$	=	$\frac{863}{48\,047}$	$\cong$	0,02

Tablo 22: Mali Yapı Oranlarının Finansal Analizinin Değerlendirilmesi

	iyi(3)*	orta (2)	Kötü(1)	İşletmeye ait sonuç		değer		Göreceli önemi	Toplam değer
Kaldıraç	<0,25	0,25-0,40	>0,40	0,70	==>	1	x	0,222	0,222
Kv. Borç	<0,20	0,20-0,40	>0,40	0,68	==>	1	x	0,067	0,067
Özkyn/aktif	>0,40	0,40-0,50	<0,50	0,29	==>	1	x	0,087	0,087
Borç yapısı	<0,30	0,30-0,60	>0,60	0,96	==>	1	x	0,138	0,138
Mdv/özsrm	>1	1-1,30	<1,30	0,02	==>	3	x	0,486	1,458
Mali yapı oranlarının genel toplamı									1,972

Tablo 23: Faaliyet Oranlarının Finansal Analizi

Stok devir hızı	=	$\frac{\text{Satılan ticari mal maliyeti}}{\text{Ortalama stok}}$	=	$\frac{221\,567}{(54\,278+57\,109)/2}$	$\cong$	3,97
Alacak devir hızı	=	$\frac{\text{Ticari alacaklar}}{\text{Net satışlar}}$	=	$\frac{94\,827}{13\,022}$	$\cong$	7,28
Aktif devir hızı	=	$\frac{\text{Net satışlar}}{\text{Ortalama toplam aktif}}$	=	$\frac{13\,022}{(165\,097+181\,573)/2}$	$\cong$	0,075
Ticari borç devir hızı	=	$\frac{\text{Net satışlar}}{\text{Ortalama ticari borçlar}}$	=	$\frac{13\,022}{(87\,524+100\,522)/2}$	$\cong$	0,138
Hazır değerler devir hızı	=	$\frac{\text{Net satışlar}}{\text{Ortalama hazır değerler}}$	=	$\frac{13\,022}{(9\,597+8\,236)/2}$	$\cong$	1,46

Tablo 24: Faaliyet Oranlarının Finansal Analizinin Değerlendirilmesi

	iyi(3)*	orta (2)	Kötü(1)	İşletmeye ait sonuç		değer		Göreceli önemi	Toplam değer
Stok devir hızı	>3	3-1	<1	3,97	==>	3	x	0,077	0,231
Alacak devir hızı	>5	5-3	<3	7,28	==>	3	x	0,204	0,612
Aktif devir hızı	>2	1-2	<1	0,075	==>	1	x	0,420	0,420
Ticari borç devir hızı	<1	1-2	>2	0,138	==>	3	x	0,222	0,666
Hazır değerler devir hızı	>3	3-1	<1	1,46	==>	2	x	0,077	0,154
Faaliyet oranlarının genel toplamı									2,083

Tablo 25: Karlılık Oranlarının Finansal Analizi

Brüt satış karı	=	$\frac{\text{Brüt satış karı}}{\text{Net satışlar}}$	=	$\frac{234\,588}{13\,022}$	$\cong$	18
Faaliyet karı	=	$\frac{\text{Faaliyet karı}}{\text{Net satışlar}}$	=	$\frac{13\,217}{13\,022}$	$\cong$	1,01
Net kar marjı	=	$\frac{\text{Net kar}}{\text{Net satışlar}}$	=	$\frac{3\,128}{13\,022}$	$\cong$	0,24

Tablo 26: Karlılık Oranlarının Finansal Analizinin Değerlendirilmesi

	iyi(3)*	orta (2)	Kötü(1)	İşletmeye ait sonuç		değer		Göreceli önemi	Toplam değer
Brüt satış karı	<3	3-8	>8	18	==>	1	1	0,112	0,112
Faaliyet karı	>0,20	0,10-0,20	<0,10	1,01	==>	3	1	0,558	1,674
Net kar marjı	<0,25	0,25-0,40	>40	0,24	==>	3	1	0,320	0,960
Karlılık oranlarının genel toplamı									2,746

Tablo 27: Büyüme Oranlarının Analizi

	iyi(3)*	orta (2)	Kötü(1)	İşletmeye ait sonuç		değer		Göreceli önemi	Toplam değer
Net kar marjı Büyüme oranı	>enflasyon	Enflasyon civarı	<enflasyon	%40	==>	3	x	0,286	0,858
Net satışlar Büyüme oranı	>enflasyon	Enflasyon civarı	<enflasyon	%10	==>	2	x	0,143	0,286
Öz sermaye Büyüme oranı	>enflasyon	Enflasyon civarı	<enflasyon	%7	==>	1	x	0,571	0,571
Büyüme oranlarının genel toplamı									1,715
*referans değerler belirlenirken enflasyon oranı dikkate alınarak belirlenmiştir.									

4.5.2. Finansal Olmayan Analiz**Tablo 28: Firma Analizi**

Firmanın	iyi(3)*	orta (2)	Kötü(1)		İşletmeye ait sonuç		Göreceli önemi	Toplam değer
Sektör pazar payı	yüksek	Orta	Düşük	==>	3	x	0,472	1,416
Marka tanınırlılığı	yüksek	Orta	Düşük	==>	3	x	0,150	0,450
Ürün çeşitliliği	%25 altı tek ürün	%25-50 altı tek ürün	%50 üstü tek ürün	==>	3	x	0,274	0,822
Taahhüt güvenirliliği	yüksek	normal	Yok	==>	3	x	0,104	0,312
Firma oranlarının genel toplamı								3
*Finansal olmayan analiz alt başlıkları ve değerlendirme kriterleri belirlenirken Ufuk Çolpan'ın çalışmasından faydalanılmıştır . ⁹								

9 ÇOLPAN, U. (2001). "Kredi Derecelendirme ve Finansal Piyasalar Üzerindeki Etkileri". **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Muhasebe Finansman Bilim Dalı.

ABC şirketi; en fazla büyüme gösteren distribütör ve e-ticaret alanında aldığı ödüller ve 4.500'ün üzerinde bayisi, 260 çalışanı 5.000 civarında müşterisi olması nedeniyle ve %40 büyüme oranına sahip olmasından dolayı; sektör pazar payı ve marka tanınırlığına yüksek puan verilmiştir.

250'den fazla ürünü olması ve bu ürünlerin 7 farklı (IBM, Sun Microsystems, Oki, Hewlett Packard, Philips, Sony, Microsoft) ve tanınmış firmaların ürünlerinden oluşması sebebiyle, ürün çeşitliliğine yüksek puan verilmiştir. Yine haklarında çıkan diğer yazılardan ve aldıkları ödüllerden dolayı taahhüt güvenirliğine de yüksek puan verilmiştir (tablo 45).

Tablo 29: Sektör Analizi

Sektörün	iyi(3)*	orta (2)	Kötü(1)		İşletmeye ait sonuç		Göreceli önemi	Toplam değer
Rekabet durumu	Tekel, düşük rekabet	Normal rekabet	Rekabet yoğun	==>	2	x	0,067	0,134
Ekonomideki yeri	öncelikli	olağan	Geri planda	==>	3	x	0,063	0,189
Büyüme hızı	Yüksek	durgun	düşük	==>	3	x	0,208	0,624
Krizden etkilenmesi	Çok az etkileniyor	Normal etkileniyor	Yoğun rekabet	==>	2	x	0,220	0,440
Büyüme potansiyeli	Büyümeye açık	büyüyor	Doymuş geriliyor	==>	3	x	0,441	1,323
Sektör oranlarının genel toplamı								2,71

Sektör değerlendirmesi yapılırken, sektör tekel olmadığı gibi, kıyasıya bir rekabet olmadığından rekabet durumuna 2 notu; ekonomideki yerine ise öncelikli sektörler arasında bulunduğundan 3 notu verilmiştir. Büyüme hızı yüksek olduğundan, (özellikle telekomünikasyon ve televizyon ihracatı alanında büyüme daha yüksektir) yine 3 notu verilmiştir.

Yine sektörün kriz dönemlerinde, krizden az etkilenen sektörler arasında bulunduğu; ancak yine de etkilendiği (kriz döneminde dahi büyümeye devam eden sektörler arasındadır)için; sektörün krizden etkilenmesine 2 notu verilmiş, henüz gelişmeye açık bir sektör durumunda olması nedeniyle de büyüme potansiyeline 3 notu verilmiştir (tablo 29).

5. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Tablo 30'da finansal analizlerin her bir alt başlığı için elde edilen not, yine finansal analiz içindeki önem yüzdesi ile çarpılarak, finansal analiz kısmı için 2,014 notu elde edilmiş, yine aynı işlem finansal olmayan analiz için yapılarak 2,903 notu elde edilmiş ve bu her iki not birleştirilerek işletmenin genel notu 2,1036 olarak bulunmuştur. Derecelendirme notu tablosunda (tablo 7'de) 2,103, BB (orta üst) olarak görülmektedir.

Tablo 30: Alt Başlıklarının Birleştirilmesi

<i>Finansal Analiz Alt Başlıklarının Birleştirilmesi</i>					
	Sonuç değeri		Göreceli önem		Genel sonuç
Likidite oranı	1,920	x	0,415	≡	0,797
Mali oran	1,972	x	0,257	≡	0,507
Faaliyet oranı	2,083	x	0,153	≡	0,318
Karlılık oranı	2,746	x	0,088	≡	0,241
Büyüme oranı	1,715	x	0,088	≡	0,151
Finansal analiz alt başlıklarının genel değerlendirmesi					2,014
<i>Finansal Olmayan Analiz Alt Başlıklarının Birleştirilmesi</i>					
	Sonuç değeri		Göreceli önem		Genel sonuç
Sektör değerlendirmesi	2,71	x	0,333	≡	0,902
Firma değerlendirmesi	3	x	0,667	≡	2,001
Finansal olmayan analiz oranlarının genel toplamı					2,903
<i>Genel Değerlendirme</i>					
	Sonuç değeri		Göreceli önem		Genel sonuç
Finansal analiz	2,014	x	0,900	≡	1,813
Finansal olmayan analiz	2,903	x	0,100	≡	0,290
Genel Toplam					2,103

Şirketin BB notu, kolayca kredi sağlayabileceği anlamına gelmektedir. Ancak yine de riskleri bulunmaktadır. Bankalar açısından, kredi konusunda, derece notu; risk ağırlığında ne kadar az yer tutarsa, yani risk ağırlığı yüzdesi ne kadar düşük olursa o kadar iyidir. Şirket AA notunu alamamış olsa da yine de kredi konusunda iyi durumdadır. Yatırımcılar açısından ise böyle bir not, ABC şirketinin yatırım yapılabilir bir şirket

olduğu, az da olsa risklerinin bulunduğu şeklinde algılanır.

Derecelendirme yapılırken; hangi kriterin, dereceyi ne oranda etkilediğini gösteren yöntem sayesinde; farklı alanlarda faaliyet gösteren şirketler için farklı alt başlıklar belirlenerek kriterlerin birbirlerine göre önem dereceleri belirlenebilir ve böylelikle şirketler hangi alanlarda kendilerini düzeltmeleri gerektiğini daha açıklıkla görebilirler.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, N. Ve Tenker, N., **Finansal Tablolar Ve Mali Analiz Teknikleri**. Ankara: Gazi Kitabevi, 2007.
- BCBS. (Basel Committee On Banking Supervision). (2004/A). “International Convergence Of Capital Measurement And Capital Standarts”. **Bank For International Settlements** [Http://Www.Bis.Org/Publ/Bcbs107.Pdf](http://www.bis.org/publ/bcbs107.pdf) Adresinden 09 Aralık 2006 Tarihinde Alınmıştır.
- Çolpan, U., “Kredi Derecelendirme Ve Finansal Piyasalar Üzerindeki Etkileri”. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Muhasebe Finansman Bilim Dalı, 2001.
- Hançerli, M. Ve Gökgönül, E., “Basel Iı Uygulamalarının Kobi'lere Etkileri”. **Şekerbank**. Haziran. Konya. <[Www.Sekerbank.Com.Tr](http://www.sekerbank.com.tr)> (2006, Mart 12)
- Özdemir, S. M., **Bir İşletmede Analitik Hiyerarşi Süreci Kullanılarak Performans Değerleme Sistemi Tasarımı**, 2002, [Http://Www.Mmo.Org.Tr/](http://www.mmo.org.tr/), 15 Mart 2007.
- Saaty, L. T., **The Analytic Hierarchy Process**, Mcgraw-Hill Comp., Usa, 1980.
- Sekreter, S.; Akyüz, G., İpekçi Çetin E.(2004) “Şirketlerin Derecelendirilmesine İlişkin Bir Model Önerisi: Gıda Sektörüne Yönelik Bir Uygulama”. **Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi**, 2004, [Http://Www.Akdeniz.Edu.Tr/iibf/Yeni/](http://www.akdeniz.edu.tr/iibf/yeni/), 05 Ocak 2007.
- Saltık, A.G., “İşletmelerde Risk Derecelendirmesi ve Türkiye’de Uygulaması”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 1996.
- Yüksel, A., “Basel II Kobi Kredilerine Muhtemel Etkileri”. **Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu Araştırma Dairesi Araştırma Raporları** 2005-4. [Http://Www.Bddk.Org.Tr/Turkce/Basel/](http://www.bddk.org.tr/Turkce/Basel/), 17 Şubat 2006.